IQRO JURNALI / 2023
GUVOHNOMA № 060680

E-ISSN : 2181-4341
https://wordlyknowledge.uz
IMPACT FACTOR(SJIF) : 3,934

IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 7,245

SPECIAL ISSUE, VOLUME 5, ISSUE 2, 2023

BOLA TARBIYASIDA VATANPARVARLIK TUSHUNCHASI

Urinbaev Ravshanbek Bakhtiyarovich

Osiyo xalqaro universiteti,

pedagogika va sixologiya yo`nalishi 2-kurs magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqola bolalar ta'limida vatanparvarlik tushunchasini o'rganishga qaratilgan bo'lib, bu fazilatni yoshlar ongida singdirish muhimligini o'rganadi. Vatanparvarlik tushunchasi afzalliklari va potentsial muammolarini o'rganib chiqib, biz o'qituvchilar va ota-onalar vatanparvarlikni samarali rag'batlantirish uchun foydalanishi mumkin bo'lgan turli yondashuv va strategiyalarni ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar

Vatanparvarlik, bola tarbiyasi, shaxsiyatni shakllantirish, tegishlilik tuyg'usi, mas'uliyatli fuqarolik, ijtimoiy birdamlik, birlik, tarix, meros, tanqidiy fikrlash.

So'ngi yillarda o'zaro bog'liq bo'lib borayotgan dunyoda vatanparvarlik tushunchasi jamiyatning asosiy jihati bo'lib qolmoqda, u millat ichidagi shaxslarning qadriyatlari, o'ziga xosligi va xulq-atvorini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Fuqarolar qalbi va ongiga singib ketgan vatanparvarlik o'z yurtiga sadoqat, g'urur va sadoqat tuyg'ularini targ'ib qiladi, individuallikdan ustun turadigan jamoaviy ongni tarbiyalaydi. Vatanparvarlik ko'pincha kattalar va tarixiy rivoyatlarni saqlash bilan bog'liq bo'lsa-da, uning ahamiyati bolalar ta'lim sohasiga kirib, ertangi kunning faol va faol fuqarolariga poydevor qo'yadi. Kelajak avlod posbonlari bo'lgan ota-onalar, pedagoglar, umuman, jamiyat zimmasiga bolalarda vatanparvarlik tuyg'usini chuqur singdirish, ularda milliy meros, o'zlikni anglash, jamiyatda hamjihatlikni shakllantirish mas'uliyati yuklangan.

Vatanparvarlik tushunchasi. Bolalarni tarbiyalash sohasiga kirishdan oldin, vatanparvarlik nimani anglatishini aniqlab olish kerak. Vatanparvarlik o'z vataniga muhabbat, sadoqat, bog'liqlik va sadoqat tuyg'ularini o'zida mujassam etgan bo'lib, ko'pincha xizmat qilish, davlat ramzlariga hurmat, umumiy manfaatlarga intilish kabi turli ifodalar orqali namoyon bo'ladi. Bu geografik mavjudotga sodiqlikdan ustundir; aksincha, u xalqni bir-biriga bog'laydigan umumiy tarix, madaniyat, til va qadriyatlar bilan chuqurroq aloqani o'z ichiga oladi.

Bolalar tarbiyasida vatanparvarlikning ahamiyati. Bolalik shaxsiyatni shakllantirishning hal qiluvchi bosqichidir. Bolalarni vatanparvarlik tamoyillari va qadriyatlari bilan tanishtirish ularga tegishlilik tuyg'usini yaratadi va shaxsiy va jamoaviy o'ziga xoslikni shakllantirishga yordam beradi. Bolalarni o'z mamlakatining tarixiy merosi, an'analari va madaniy merosi bilan bog'lash orqali ular mustahkam poydevor yaratadi, o'z millati farovonligi uchun umrbod sadoqatli bo'lishga yordam beradi. Vatanparvarlik mas'uliyat tuyg'usini uyg'otadi va bolalarga o'z jamoalarida faol fuqaro bo'lishga yordam beradi. Fuqarolik burchini chuqur anglash, qonun ustuvorligini hurmat qilishga, millat kelajagini shakllantirishda faol ishtirok etishga undaydi. O'z navbatida, bolalar o'zlarining jamiyatga qo'shgan hissalarining ahamiyatini tushunib, o'zlarining vakolatlari va vakolatlarini rivojlantirish tuyg'usini rivojlantiradilar. Vatanparvarlik o'z mohiyatiga ko'ra, turli jamiyatlarda

ijtimoiy jipslik va birlikni mustahkamlovchi majburiy kuch bo‘lib xizmat qiladi. Bolalarga o'z millati asosini tashkil etuvchi umumiy qadriyatlar, huquq va majburiyatlarni tushunishni ta'minlash orqali u hamdardlik, inklyuzivlik va madaniy xilma-xillikni hurmat qilishni rag'batlantiradi. Bunday umumiy qadriyatlar ijtimoiy totuvlikni mustahkamlaydi, bo'shliqlarni bartaraf etishga yordam beradi va jamoaviy maqsad tuyg'usini rivojlantiradi. Bolalar tarbiyasida vatanparvarlik muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, uning samarali rivojlanishiga bir qator muammolar to'sqinlik qilishi mumkin. Bu muammolarga turli xil madaniy kelib chiqishlar, qarama-qarshi rivoyatlar, siyosiy qutblanish va aqidaparastlik potentsiali kiradi. Ko'p madaniyatli jamiyatdagi turli madaniy kelib chiqishi vatanparvarlikni o'rgatishda qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin. Barcha talabalarning turli kelib chiqishi va tajribasini hurmat qiladigan va hurmat qiladigan inklyuziv pedagogik yondashuvlarni qo'llash juda muhimdir. Turli jamoalarning hissalarini ta'kidlash va hurmat va tushunish muhitini shakllantirish orqali o'qituvchilar vatanparvarlik barcha fuqarolarning qarashlarini qadrlaydigan birlashtiruvchi kuch sifatida ko'rilishini ta'minlashi mumkin. Millat tarixidagi ziddiyatli rivoyatlar vatanparvarlikni tarbiyalashda to'siq bo'lishi mumkin. Tarixiy voqealar va istiqbollarni mutanosib ravishda taqdim etish, tanqidiy fikrlashni va qarama-qarshi qarashlarga nisbatan hamdardlikni rag'batlantirish zarur.

Vatanparvarlik tarbiyasi: yondashuv va strategiyalar. Yosh o‘quvchilarga xalq tarixi va merosi haqidagi bilimlarni yetkazishda pedagoglar hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Yoshga mos keladigan tarixiy rivoyatlar va madaniy bayramlarni joriy qilish orqali bolalar oldingi avlodlar tomonidan engib o'tilgan qiyinchiliklarni his qilishadi. Muzeylarga sayohatlar, tarixiy diqqatga sazovor joylarga tashriflar va interaktiv hikoyalar kabi qiziqarli mashg‘ulotlar ularning xalq o‘tmishi bilan bog‘liqligini chuqurlashtiradi. Vatanparvarlik ko'r-ko'rona sadoqatni anglatmaydi. Buning o'rniga, bolalarga o'z millatining harakatlari, siyosati va qarorlarini baholashga imkon beruvchi tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini talab qiladi. O'qituvchilar ochiq muloqotni rivojlantirishlari kerak, bolalarni savol berishga undashlari va ijtimoiy masalalar bo'yicha o'z fikrlarini shakllantirish. Tenglik, adolat va inson huquqlari kabi demokratik qadriyatlarni o‘rgatish orqali bolalarda fuqarolik mas’uliyati va hamdardlik hissi shakllanadi. Fuqarolik institutlari va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlik bolalarga vatanparvarlik tuyg‘usini mustahkamlovchi amaliy tajribalar beradi. Ixtiyoriy faoliyatga jalb qilish, jamoat tadbirlarida qatnashish, faxriylar yoki davlat amaldorlari bilan muloqot qilish bolalarga mamlakat ravnaqini saqlashda qanday rol o'ynashini tushunishga yordam beradi. Bunday muloqotlar avvalgi avlodlarning fidoyiliklarini va kuchli jamiyatni tarbiyalash muhimligini chuqurroq qadrlashni rivojlantiradi.

Bolalar tarbiyasida vatanparvarlikni tarbiyalash muammolari. Bolalar tarbiyasida vatanparvarlik muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, uning samarali rivojlanishiga bir qator muammolar to'sqinlik qilishi mumkin. Bu qiyinchiliklarga turli xil madaniy kelib chiqishlar, qarama-qarshi hikoyalar, siyosiy qutblanish va potentsial ta'limot kiradi. Ushbu muammolarni inklyuziv pedagogik yondashuvlar va tanqidiy fikrlash va turli nuqtai nazarlarga hurmatni ta'kidlaydigan tarixiy rivoyatlarni muvozanatli taqdim etish orqali hal qilish juda muhimdir.

Bolalar o‘z mamlakatining tarixiy merosi, an’analari va madaniy merosi bilan bog‘liq bo‘lsa, ularda o‘zini his qilish uchun mustahkam poydevor shakllanadi. O‘z milliy o‘zligini anglash

bolalarga ularning qadriyatlari, e'tiqodlari va dunyoqarashini shakllantiradigan asos yaratadi. Bu bog'liqlik o'z xalqining farovonligiga umrbod sadoqatli bo'lishga undaydi va ularning mamlakat taraqqiyotiga bo'lgan ishtiyoqi va sadoqatini kuchaytiradi. Qolaversa, vatanparvarlik tuyg'usini uyg'otish bolalarning ijtimoiy va hissiy holatini mustahkamlaydi. Kattaroq jamiyat bilan bog'lanishni his qilish xavfsizlik va barqarorlik tuyg'usiga yordam beradi. Bu ularga maqsad va vatandoshlar bilan umumiy missiya hissini beradi. Bu ularning o'z qadr-qimmatini oshiradigan g'urur tuyg'usini tarbiyalashi mumkin, chunki ular o'zlarini o'z mamlakatining muvaffaqiyati va farovonligiga muhim hissa qo'shuvchilar deb bilishadi.

Vatanparvarlik mas'uliyat tuyg'usini uyg'otadi va bolalarga o'z jamoalarida faol fuqaro bo'lishga yordam beradi. Fuqarolik burchlarini chuqur anglashni tarbiyalash orqali vatanparvarlik qonun ustuvorligini hurmat qilish muhimligini ta'kidlaydi. Vatanparvarlikni o'zida mujassam etgan bolalar ko'proq qonunlarga amal qiladi, jamiyat me'yorlariga bo'ysunadi va o'z jamiyatiga ijobiy hissa qo'shadi. Bolalar o'z harakatlari va atrofdagilarga ta'siri o'rtasidagi bog'liqlikni tushunganlarida, ular o'zlarining xatti-harakatlari va tanlovlari haqida ko'proq ongli bo'lishadi. Ular o'z harakatlari jamiyat natijalariga ta'sir qilishi mumkinligini tan oladilar va o'z mamlakatlari manfaatlariga mos keladigan mas'uliyatli qarorlar qabul qilishga intiladilar. Vatanparvarlik vatanparvarlik tuyg'usini tarbiyalaydi va bolalarda o'z millatining kelajagini shakllantirishda rol o'ynashi kerakligini his qilish imkonini beradi.

Vatanparvarlik o'z mohiyatiga ko'ra, turli jamiyatlarda ijtimoiy jipslik va birlikni mustahkamlovchi majburiy kuch bo'lib xizmat qiladi. Xilma-xillik, shubhasiz, kuch bo'lsa-da, u samarali boshqarilmasa, bo'linish va nizolarga olib kelishi mumkin. Bolalar o'z millatiga asos bo'lgan umumiy qadriyatlar, huquq va majburiyatlarni tushunishlarini ta'minlash orqali vatanparvarlik hamdardlik, inklyuzivlik va madaniy xilma-xillikni hurmat qilishni rivojlantiradi. Bolalar o'z mamlakati tarixini chuqur qadrlashlari bilan jamiyatni hozirgi holatga keltirgan turli millat vakillarining birgalikdagi sa'y-harakatlari ekanligini tushunadilar. Ular o'z xalqlarining taraqqiyoti turli irqlar, dinlar va madaniyatlarga mansub odamlarning hissasiga tayanishini tan olishadi. Vatanparvarlik bolalarni yuzaki farqlardan tashqarida ko'rishga va ularni umumiy vatan fuqarolari sifatida birlashtirgan umumiy rishtalarni qamrab olishga undaydi. Bundan tashqari, bola tarbiyasida vatanparvarlikni tarbiyalash jamoaviy maqsad tuyg'usini yaratadi. Bolalar o'z mamlakatlarining muvaffaqiyati hamkorlik va umumiy maqsadlar sari birgalikda harakat qilish qobiliyatiga bog'liqligini tushunishadi. Ular jamiyat taraqqiyotiga erishishda jamoaviy ish, hamkorlik va murosa muhimligini tushunishni o'rganadilar. Vatanparvarlik bo'shliqlarni bartaraf etish va turli jamoalar o'rtasida hamdardlik va tushunishni rivojlantirish orqali ijtimoiy totuvlikka yordam beradi. Farzandlar tarbiyasida vatanparvarlikni tarbiyalash o'z millati farovonligi va taraqqiyoti yo'lida mas'uliyatli fuqarolarni tarbiyalashning kalitidir. Pedagoglar va ota-onalar vatanparvarlikning ko'p qirrali mohiyatini o'zlashtirib, ijtimoiy ongli, hamdard va mehnatkash shaxslar yelkasiga tayanadigan porloq kelajakka yo'l ochishi mumkin. Farzandlarimiz ta'lim-tarbiyasiga sarmoya kiritish orqaligina vatanparvarlik ruhi bardavom bo'lishini va barkamol jamiyat barpo etishini ta'minlashimiz mumkin.

Xulosa

Bolalarda vatanparvarlikni tarbiyalash ta'lim o'z millati farovonligi va taraqqiyoti uchun mas'uliyatli fuqarolarni tarbiyalashning kalitidir. Pedagoglar va ota-onalar vatanparvarlikning ko‘p qirrali mohiyatini o‘zlashtirib, ijtimoiy ongli, hamdard va mehnatkash shaxslar yelkasiga tayanadigan porloq kelajakka yo‘l ochishi mumkin. O'zlikni shakllantirish, mas'uliyatli fuqarolarni shakllantirish va ijtimoiy hamjihatlikni rag'batlantirish orqali vatanparvarlik bolalarning jamiyatda o'z o'rnini topishida va o'z jamoalariga mazmunli hissa qo'shishida yordam beradi. Tarix va merosni o‘zida mujassamlashtirgan holda, tanqidiy fikrlashni targ‘ib qilish, jamoalar va fuqarolik institutlarini jalb qilish orqali pedagoglar bolalarda vatanparvarlik tuyg‘usini samarali singdira oladi.

Shunga qaramay, turli xil madaniy kelib chiqishlar, qarama-qarshi rivoyatlar, siyosiy qutblanish va aqidaparastlik xavfi kabi muammolarni hal qilish juda muhimdir. Inklyuziv pedagogik yondashuvlarni qo‘llash va tarixga mutanosib qarashni taqdim etish orqali o‘qituvchilar vatanparvarlik tuyg‘usini tanqidiy fikrlash, hamdardlik va xilma-xillikni hurmat qilishga undaydigan tarzda tarbiyalanishini ta’minlashi mumkin. Farzandlarimizning ta’lim-tarbiyasiga sarmoya kiritib, barkamol va farovon jamiyatni shakllantirishda o‘z o‘rnini anglaydigan mas’uliyatli, vatanparvar avlodni tarbiyalashimiz mumkin. Bunda biz insonlarni o‘z millati farovonligi yo‘lida umumiy sadoqat bilan birlashtirgan, ijobiy o‘zgarishlar uchun kuch sifatida vatanparvarlik tuyg‘usining bardavomligini ta’minlaydigan kelajak poydevorini qo‘yamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sabina, H. (2023). YOSH AVLODNI INSONPARVARLIK VA VATANPARVARLIK RUHIDA TAYYORLASH. THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH, 1(11), 81-85.
2. XOLIQOV, I. (2022). Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda harbiy an’analarning o ‘rni. Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti jurnali, 2(2).
3. Jumayeva, Z. (2022, October). YOSHLARNI MILLIY TARBIYA ASOSIDA TARBIYALASH. In Archive of Conferences (pp. 9-19).
4. Adhamova, O. R., & Solijonova, M. J. (2023). KELAJAK AVLOD TARBIYASIDA TASVIRIY SAN’ATNING O ‘RNI. Educational Research in Universal Sciences, 2(1 SPECIAL), 56-62.
5. Bozorova, M., & Ergashova, S. (2022). OILADA FARZANDLARNI MAFKURAVIY IMUNITETINI SHAKLLANTIRISH MEXANIZMLARI. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), (Special Issue 2), 183-186.